

REGIONAL ECONOMY AND LABOR ECONOMICS

Оксана Ціжма

Тернопільський національний економічний університет, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Oksana Tsizhma

Ternopil National Economic University, Ukraine

CONCEPTUAL APPROACHES TO FINANCING LABOR POTENTIAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF RESPONSIBLE POLICY IMPLEMENTATION

The article actualizes the importance of building effective mechanisms for improving the quality of labor potential in the public sector, which is the key to the development of the socio-economic system. The article researches the financing of labor potential in the context of its positive influence on economic development, in particular, in the process of promoting the creation of new workplaces, growth of business activity and, accordingly, raising the level and quality of life of the population. It is determined that state institutions should provide modeling and realization of individual and group interests and needs. It is argued that the problems of providing social services to citizens are exacerbated in the context of the deepening of global competition. Improvement of the system of employment of citizens will be facilitated by the introduction of new forms and methods of finding suitable work and the placement of employer vacancies; restoration of continuity of training; vocational training, retraining and professional development of registered unemployed.

Keywords: financing, labor potential, development of labor potential, quality of life.

Постановка проблеми. Проблеми теорії й реалізації економічного зростання на різних рівнях управління є важливим в сучасних умовах системної фінансової нестабільності. Науковий інтерес до дослідження фінансування трудового потенціалу визначається його позитивним впливом на розвиток економіки у контексті сприяння створенню нових робочих місць, зростання ділової активності і відповідно підвищення рівня та якості життя населення. Сервісна концепція держави ґрунтується на класичному економічному підході «виробник послуг – споживач». Відповідно державні інституції мають забезпечувати моделювання та реалізацію індивідуальних і групових інтересів і потреб. Це стосується співвідношенням заробітної плати й вартості послуг, а також управління потребами і надання послуг, необхідних для громадян. Особливої уваги заслуговує науково-прикладне розмежування понять «державні послуги», «публічні послуги» та «соціальні послуги».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і практичних проблем фінансування розвитку трудового потенціалу присвячено праці вітчизняних економістів, які визначали різні концепції реалізації фінансової політики та методології фінансування: В. В. Варук, М. М. Кудінова, В. В. Липов, Н. М. Притуляк. Аналіз літературних джерел показує, що теоретичні і прикладні питання дослідження трудового потенціалу розроблені недостатньо, зокрема це стосується трудового потенціалу окремого працівника і персоналу в умовах реалізації відповідальної політики.

Завданням даного дослідження є поступальність визначення нових підходів щодо фінансового забезпечення розвитку трудового потенціалу в системі пріоритетів відповідальної

політики держави і побудови ефективних механізмів підвищення якості трудового потенціалу у процесі реформування соціально-економічної системи.

Виклад основного матеріалу. При розробці сервісної концепції держави комплексний підхід до визначення цілей економічної політики держави показує місце фінансової політики в її здійсненні. Під економічною політикою розуміється система економічних заходів держави, спрямованих на збереження і примноження національного багатства, стимулювання економічного росту, стримування росту безробіття й інфляції, забезпечення стійкості платіжного балансу й національної безпеки країни. Уряди країн мають показувати своїм громадянам усе, чим вони володіють і визначати пріоритети використання державного багатства для досягнення економічних і соціальних цілей суспільства. Так, державне багатство (вартість активів) по 31 країні становить 101 трлн дол, або 219% ВВП¹.

Світова фінансово-економічна криза сприяла переосмисленню макроекономічної й фінансової політики у наукових і політичних колах². Директор-розпорядник Міжнародного Валютного Фонду Кристин Лагард визнає, що світова економіка зростає швидкими темпами, проте це зростання різниться серед регіонів і населення, тому починають «матеріалізуватися» деякі ризики для «економічної стабільності та процвітання». Ці ризики стосуються принципів і інститутів, що знаходяться в основі міжнародного співробітництва, яке приносило «багато благ» багатьом людям³. Фахівці МВФ визнають, що Фонд наочно демонструє свою готовність переглядати макроекономічні погляди й підходи в економічній політиці⁴.

Сучасні інструменти фінансової політики як економічної, так і адміністративної дії мають гарантувати зниження урядових витрат, зваженість фіскальної політики на мікрорівні, економіко-правові засади оптимізації фінансових запозичень як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. У даному контексті особливої уваги заслуговують країни з ринками, що формуються. Фахівці МВФ визнають, що це є група із приблизно 30–50 країн, які перебувають на перехідній стадії, вони «не дуже багаті, не дуже бідні», не занадто закриті для іноземного капіталу, мають нормативні й фінансові системи, які ще «не є повністю зрілими»⁵. На групу країн з ринком, що формується, і країн, що розвиваються, доводиться майже 60% світового ВВП у порівнянні з менше 50% лише десятиліття тому назад (ВВП виміряний по паритеті купівельної спроможності). Крім того, на їхню частку довелось більше 80% світового зростання за період після фінансової кризи 2008 року, що допомогло врятувати багато робочих місць у країнах з розвинутою економікою⁶.

Директор-розпорядник Міжнародного Валютного Фонду Кристин Лагард визнає, що сучасна ситуація ускладнюється зрушеннями в «політекономічному ландшафті», а це зумовлює послаблення міжнародного співробітництва, що «не дозволило кризі перетворитися у Велику депресію»⁷. У «Доповіді по зовнішньоекономічному секторі» визначено проблематику зростаючої уразливості боргової ситуації. Так, в 2018 році державний і приватний борг досягнув рекордного значення – 182 трлн дол, або 224% світового ВВП, що приблизно на 60% більше, ніж у 2007 році. У ситуації фінансової невизначеності «вітер може змінитися» для країн з ринком, що формується. Це приведе до відтоку капіталів з економік цих країн⁸. У середньостроковій перспективі у країн

¹ Витор, Г., Джейсон, Х., Тимман, А. (2019). Богатство націй: государство может лучше распоряжаться тем, чем оно владеет, и тем, что оно кому-то должно. *International Monetary Fund* <<https://www.imf.org/external/russian/np/blog/2018/10/1018br.pdf>>. (2019, лютий, 14).

² Working Paper (2018). *Furceri Davide, Zdzienicka Aleksandra. Twin Deficits in Developing Economies. 18/170. July, 27.*

³ Лагард, К. (2018). Новый экономический ландшафт, новый многосторонний поход. *International Monetary Fund* <<https://www.imf.org/ru/News/Articles/2018/10/11/sp101218-new-economic-landscape-new-multilateralism>>. (2019, лютий, 14).

⁴ Джонатан Д. Остри, Пракаш Лунгани, Давиде Фурчери (2016). Не переоценен ли неолиберализм? *Финансы и развитие, Июнь*, 38–41.

⁵ Роль стран с формирующимся рынком в новом глобальном партнерстве в интересах роста. Мэрилендский университет. *International Monetary Fund* <<https://www.imf.org/~media/Websites/IMF/Imported/external/020416rpdf.ashx>>. (2019, лютий, 21).

⁶ Там само.

⁷ Лагард, К. (2018). Новый экономический ландшафт, новый многосторонний поход. *International Monetary Fund* <<https://www.imf.org/ru/News/Articles/2018/10/11/sp101218-new-economic-landscape-new-multilateralism>>. (2019, лютий, 14).

⁸ Там само.

з ринком, що формується, відбудеться відтік портфельних інвестицій у боргові зобов'язання в обсязі понад 100 млрд дол. Це є аналогічно за масштабами відтоку, що спостерігався при глобальній фінансовій кризі¹.

Сучасна політика фінансової стабільності потребує регулювання надмірних глобальних і макроекономічних дисбалансів, ефективної міжнародної грошово-кредитної і податково-бюджетної політики, що сприятиме стимулюванню заощаджень населення². Важливу роль повинні відігравати так звані «стимулюючі інвестиції» (подолання перешкод для виходу на фінансові ринки), які нівелюватимуть надмірні заощадження, а зміцнення систем соціального захисту сприятиме відновленню довіри населення до фінансових послуг.

Країни з ринком, що формується, і країнам, що розвиваються, розробляють соціальні заходи для надання адресної допомоги незаможному населенню. Проблематика забезпечення громадян соціальними послугами загострюється в умовах поглиблення глобальної конкуренції. Тому проведення часткових реформ в більшості сегментів економіки, зокрема і соціальній сфері, є ще гіршим, ніж їхня відсутність³. Зростає потреба в розробці заходів підвищення впливу міжбюджетних трансфертів на результативність соціальних витрат державного і місцевих бюджетів. При цьому варто враховувати, що в Україні зберігаються надто високі публічні витрати, особливо стосовно доходів на душу населення і відносно ВВП країни вони становили понад 53%⁴. У даному контексті поділяємо точку зору, що ілюзії держави загального добробуту з максимальним рівнем державного забезпечення соціальних програм замінюються прагматичною концепцією неспроможності навіть найбагатшого бюджету задовольнити всі соціальні проблеми без загрози виникнення кризових тенденцій в економіці⁵.

При формуванні так званого «нового світового фінансового порядку» доцільно враховувати економічну ментальність, застосування агентських моделей, зокрема в соціальній сфері. Агентська модель припускає наявність автономних, гетерогенних агентів, що володіють обмеженою інформацією, і встановлює прості правила, що визначають їх поведінку в різних обставинах. Агентські моделі частіше використовують для макрофінансового моделювання, а їхні простіші версії застосовують для дослідження впливу стрес-сценаріїв на фінансову платоспроможність, ліквідність і ланцюгову реакцію. Це важливо при розробці організаційно правових заходів, спрямованих на попередження безробіття серед працеспроможного населення.

Забезпечення мінімального рівня соціального захисту населення є обов'язком держави. Відповідно до плану заходів на 2018 рік з реалізації Стратегії подолання бідності: (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 99-р.) визначено напрями підвищення розмірів державних соціальних гарантій, грошових доходів від трудової діяльності; залучення громадян до ринку праці; підвищення ефективності програм соціальної підтримки і доступності населення до соціальних послуг⁶.

Також варто приділити увагу проблематиці мінімізації прояву впливу «ринкової недосконалості» на стан і розвиток трудового потенціалу. Зокрема, це стосується субсидій. Сучасні субсидії широко поширені як у країнах з розвинутою економікою, так і в країнах, що розвиваються. Світовий обсяг субсидій в 2015 році оцінювався в 5,3 трлн дол, або 6,5% світового ВВП (*Coady et al.*, 2017). Це більше, ніж уряди витрачають на охорону здоров'я в усьому світі. Найбільші обсяги субсидій у Китаї (2,3 трлн дол), США (700 млрд дол) та Індії (300 млрд дол)⁷. Бенедикт Клементс і Перрі Ієн вважають, що субсидії не допомагають усувати недосконалості ринку, можуть

¹ Бенедикт, К., Ієн, П. (2018). Субсидии: одни работают, другие – нет. *Финансы и развитие. Сентябрь*, 56-57.

² Обстфельд, М. (2016). Мировой подъем: по-прежнему активен, но менее равномерен, более уязвим, под угрозой. *International Monetary Fund* <<http://www.imf.org/external/russian/np/blog/2018/071618r.pdf>>. (2019, лютий, 21).

³ *Ekonomika* (2017). *Частичные реформы – еще хуже, нежели их отсутствие*. <<http://ekonomika.eizvestia.com/full/376-ivan-miklosh-chastichnye-reformy-eshhe-huzhe-nezheli-ih-otsutstvie>>. (2019, лютий, 28).

⁴ Там само.

⁵ Кудінова, М. М., Варук, В. В. (2015). Проблеми фінансування соціального захисту населення в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 4, 460-463.

⁶ *Розпорядження про затвердження плану заходів на 2018 рік з реалізації Стратегії подолання бідності, 2018* (Кабінету Міністрів України). *Урядовий портал* <<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-na-2018-rik-z-realizaciyi-strategiyi-podolannya-bidnosti>>. (2019, лютий, 28).

⁷ Бенедикт, К., Ієн, П. (2018). Субсидии: одни работают, другие – нет. *Финансы и развитие. Сентябрь*, 56-57.

спотворювати ціни, зумовлюючи нераціональний розподіл праці й капіталу, що впливає на економічну стабільність країн¹.

Підвищення якості життя населення і зміни так званого «бюджетного простору»² потребує активного пошуку нових методів проведення органами місцевого самоврядування дієвої соціальної політики, спрямованої на задоволення попиту громадян на бюджетні послуги з урахуванням як фінансово-бюджетних можливостей, так і особливостей реалізації сервісної концепції держави.

Побудова ефективних механізмів підвищення якості трудового потенціалу у суспільному секторі є запорукою розвитку соціально-економічної системи. В Україні здійснюються заходи для забезпечення сталого зростання та підвищення рівня інвестиційної привабливості країни, і саме тому важливим є завдання реінвестувати економічні надбання в якість життя людей (рис. 1)³.

В умовах політико-економічного протистояння в Україні спровоковано значні загрози розвитку проблемних територій, в тому числі у вигляді втрат виробничих об'єктів, руйнування інфраструктури та погіршення матеріального становища громадян. Водночас так звана «демасштабізація економіки» спрощує отримання економічного контролю над українськими активами з боку більш капіталізованих суб'єктів, що зумовлює недооцінення національної робочої сили⁴.

Для забезпечення конкурентоспроможності економіки України відбувається подальша переорієнтація на ринки країн Європейського Союзу. За даними Національного банку України питома вага експорту товарів до країн ЄС у загальному обсязі експорту товарів збільшилась з 35,6% у 2017 році до 37,6% у 2018 році (зростання вартісних обсягів становило 15,5% порівняно з 2017 роком)⁵. На Європейській платформі співпраці кластерів зареєстровано 19 українських кластерів, які працюють в різних регіонах країни та у різних сферах економічної діяльності, зокрема, в авіакосмічному, агропромисловому секторі, які мають можливість інтегруватися до європейської та міжнародної кластерної спільноти, отримувати фінансову та технічну підтримку в рамках програми сусідства ЄС (див.: goo.gl/NxHTuH).

Для підвищення статусу інвестиційної привабливості України для міжнародних інвесторів Урядом прийнято Основні засади впровадження політики власності щодо суб'єктів господарювання державного сектору економіки, реалізація яких має забезпечити умови для ефективного володіння суб'єктами господарювання державного сектору економіки, що відповідно позитивно вплине на національну економіку та бізнес-середовище. Крім того, скасовано дискримінаційне положення щодо трудових прав працівників представництв іноземних юридичних осіб (постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2018 р. за № 571, розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.07.2018 р. за № 513).

Особливості формування системи фінансового забезпечення трудового потенціалу доцільно досліджувати з позиції класифікації у структурно-логічній схемі зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансування підвищення якості людського капіталу⁶.

¹ Бенедикт, К., Ізн, П. (2018). Субсидии: одни работают, другие – нет. *Финансы и развитие*. Сентябрь, 56-57.

² International Monetary Fund (2018). *Десять лет спустя после краха фирмы Lehman – извлеченные уроки и предстоящие проблемы* <<http://www.imf.org/external/russian/np/blog/2018/090518r.pdf>>. (2019, лютий, 28); Working Paper (2018). *Predicting Fiscal Crises, 18/181. August 3*; Тобиас, А. (2018). Финансовая система стала более прочной, но за десятилетие после кризиса появились новые уязвимые места. *International Monetary Fund* <<http://www.imf.org>>. (2019, лютий, 28); Обстфельд, М. (2018). Для преодоления глобальных дисбалансов необходимо сотрудничество. *International Monetary Fund* <<http://www.imf.org/external/russian/np/blog/2018/072418r.pdf>>. (2019, лютий, 28).

³ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (2019). *Звіт про діяльність Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у 2018 році* <www.me.gov.ua>. (2019, березень, 14).

⁴ Національний інститут стратегічних досліджень (2017). Економічна безпека України в умовах гібридної агресії: Аналітична доповідь. *Національний інститут стратегічних досліджень*. <http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/Ekon_bezpeka_1-1.pdf>. (2017, березень, 27).

⁵ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (2019). *Звіт про діяльність Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у 2018 році* <www.me.gov.ua>. (2019, березень, 14).

⁶ Кудінова, М. М., Варук, В. В. (2015). Проблеми фінансування соціального захисту населення в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 4, 460-463; Липов, В. В. (2018). Конкурентна стратегія розвитку України в умовах глобалізації. *Економіка України*, 3, 21-35; Прутуляк, Н. М. (2017). Оцінка рівня розвитку національного людського капіталу в Україні. *Економіка України*, 12, 68-85.

Рис. 1. Основні напрями інвестування у трудовий потенціал у процесі досягнення цілей сервісної політики держави

Рис. 2. Процес безперервного формування людського капіталу на основі створення трудового потенціалу

Урядом розроблено Методичні рекомендації щодо розрахунку показників ресурсоемності валового внутрішнього продукту на рівні національної економіки за основними групами ресурсів, продуктивності праці на рівні національної економіки, регіональному рівні та за видами економічної діяльності і коефіцієнта віддачі основних засобів на рівні національної економіки та за видами економічної діяльності¹.

Що стосується визначення оцінки динаміки інвестицій у людський капітал та їх ефективності залежно від фаз розвитку людини, то не можна не погодитись із висновками науковців. Однак було б наочніше представлення графіку розрахунку «життєвого циклу інвестицій в людину» за допомогою гіпотези Грублера-Фетісова не за фазами розвитку людини, а відповідно періодів формування і відтворення трудового потенціалу (див. рис. 3).

Рис. 3. Життєвий цикл інвестицій в людину

* I, II, III, IV, V – періоди формування і відтворення людського капіталу:

I – дошкільного виховання;

II – шкільної освіти;

III – професійної освіти;

IV – трудової діяльності;

V – пенсійного забезпечення;

----- вкладення інвестицій у трудовий потенціал;

==> віддача від інвестиційних вкладень.

Трудовий потенціал як соціально-економічна категорія характеризує систему суспільних відносин по використанню у процесі виробництва набутих і розвинених унаслідок інвестицій знань, умінь, навичок тощо. Розгляд процесу інвестування поза системою обігу людського капіталу неможливий.

Інвестиції в трудовий потенціал неможливо розглядати просто як вкладення (поточні витрати) за фазами життєдіяльності людини. Інвестування як складова частина процесу відтворення має на увазі розвиток особистих якостей людини, тобто елементів внутрішньої структури майбутнього капіталу.

¹ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (2019). *Звіт про діяльність Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у 2018 році* <www.me.gov.ua>. (2019, березень, 14).

Кожен етап життєдіяльності трудового потенціалу має свої особливості й важелі відносно необхідності інвестиційних вкладень, чи то періоди лише виключно формування майбутнього трудового потенціалу, чи початку його виробничого використання, або подальшого відтворення й розвитку.

Важливим фактором дослідження процесу інвестування в трудовий потенціал є раціональність обрання підходів щодо визначення витрат як інвестицій у формування подальшого людського капіталу. Однак слід відзначити, що, на нашу думку, не всі витрати в житті людини, у тому числі й із тих сфер, що належать до найбільш пріоритетних і пов'язаних зі створенням умов до формування майбутніх спроможностей людини, правомірно визначати як інвестиційні.

Трансформація трудового потенціалу людини відбувається протягом її життя та охоплює три основні періоди (дотрудовий, трудовий і післятрудоий), тому фінансування трансформації цього потенціалу має важливе економічне та соціальне значення. Для оцінки стану трудового потенціалу Міністерством економічного розвитку і торгівлі України прийнято рішення щодо проведення пробного перепису населення, яке планується провести у грудні 2019 року в Оболонському районі м. Києва та Бородянському районі Київської області (розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.07.2018 р. за № 504 р.).

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки у контексті створення умов для забезпечення конкурентоспроможності економіки України як основи для стійкого економічного зростання та підвищення стандартів і якості життя населення¹.

По-перше, головною продуктивною силою є людина. Кожен працівник, окремі групи і суспільство в цілому мають у своєму розпорядженні можливість здійснювати та вдосконалювати трудову діяльність, значно підвищувати її ефективність і якість. У даному контексті варто актуалізувати цільову відповідальність між державою, підприємницьким співтовариством і громадянами для досягнення стратегій і завдань суспільного розвитку.

По-друге, ефективність процесу залучення фінансових ресурсів для формування трудового потенціалу залежить від реальності визначення обсягів фінансування, ступеня доступності (вартості) фінансових ресурсів і ризику, пов'язаного із конкретними джерелами та формами фінансування. Ефективність процесів розподілу і використання фінансових ресурсів для формування трудового потенціалу передбачає прийняття рішень щодо досягнення оптимальності та ефективності їх використання.

По-третє, актуалізується проблематика наближення вітчизняного трудового законодавства до європейських і міжнародних норм. Працевлаштуванню громадян сприятимуть такі заходи: запровадження нових форм та методів пошуку підходящої роботи та укомплектування вакансій роботодавців (картка укомплектування вакансій, перехресне стажування безпосередньо на робочих місцях, організація співбесіди роботодавця з шукачами роботи у форматі онлайн); відновлення безперервності навчання (профорієнтація усіх соціальних груп та вікових категорій осіб, які звернулися до державної служби зайнятості; професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних).

References:

1. Vitor, G., Dzhejson, H., Timman, A. *Bogatstvo nacij: gosudarstvo mozhet luchshe rasporjazhat'sja tem, chem ono vladeet, i tem, chto ono komu-to dolzhno* [The wealth of nations: the state can better dispose of what it owns, and the fact that it should someone] *International Monetary Fund* <<https://www.imf.org/external/russian/np/blog/2018/101018br.pdf>>. (2019, February, 14). [in Russian].
2. International Monetary Fund (2018). *Desjat' let spustja posle kraha firmy Lehman – izvlechennye uroki i predstojashhie problemy* [Ten years after the collapse of Lehman – lessons learned and challenges ahead] <<http://www.imf.org/external/russian/np/blog/2018/090518r.pdf>> (2019, February, 28). [in Russian].
3. Ostri, D.D., Lungani, P., Furcheri, D. (2016). *Ne pereocenen li neoliberalizm?* [Is neo-liberalism overvalued?] *Finansy i razvitie* [Finance and Development], 38-41. [in Russian].
4. National Institute for Strategic Studies (2017). *Ekonomichna bezpeka Ukrajiny v umovakh hibrydnoyi ahresiyi: Analitichna dopovid'* [Economic security of Ukraine in the conditions of hybrid aggression: An analytical report.

¹ Розпорядження про затвердження плану заходів на 2018 рік з реалізації Стратегії подолання бідності, 2018 (Кабінету Міністрів України). *Урядовий портал* <<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-na-2018-rik-z-realizaciyi-strategiyi-podolannya-bidnosti>>. (2019, лютий, 28).

- National Institute for Strategic Studies]. <http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/Ekon_bezpeka_1-1.pdf>. (2019, March, 27). [in Ukrainian].
5. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2019). *Zvit pro diyal'nist` Ministerstva ekonomichnogo rozvitku i torgivli Ukrayini u 2018 roci* [Report on the activities of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine in 2018] <<http://www.me.gov.ua>> (2019, March, 14). [in Ukrainian].
  6. Benedikt, K., Ijen, P. (2018). *Subsidii: odni rabotajut, drugie – net* [Subsidies: some work, others do not]. *Finansy i razvitie* [Finance and Development], 9, 56-57. [in Russian].
  7. Kudinova M. M., Varuk V.V. (2015). *Problemi finansuvannya social'nogo zaxistu naseleण्या v Ukrayini* [Problems of financing social protection of population in Ukraine]. *Global'ni ta nacional'ni problemi ekonomiky*, 4, 460-463. [in Ukrainian].
  8. Lagard, K. (2018). Novyj jekonomicheskij landshaft, novyj mnogostoronnij pohod [New economic landscape, new multilateral campaign]. *International Monetary Fund* <<https://www.imf.org/ru/News/Articles/2018/10/11/sp101218-new-economic-landscape-new-multilateralism>> (2019, February, 14). [in Russian].
  9. Lypov, V. V. (2018). *Konkurentna strategiya rozvitku Ukrayini v umovax globalizaciyi* [Competitive strategy of Ukraine's development in the conditions of globalization]. *Ekonomika Ukrayiny* [Economy of Ukraine], 3, 21-35. [in Ukrainian].
  10. Obstfeld, M. (2018). *Dlja preodolenija global'nyh disbalansov neobhodimo sotrudnichestvo* [Cooperation is needed to overcome global imbalances]. *International Monetary Fund* <<http://www.imf.org/external/russian/np/blog/2018/072418r.pdf>> (2019, February, 28). [in Russian].
  11. Obstfeld, M. (2018). *Mirovoj podjem: po-prezhnemu aktyven, no menea ravnomeren, bolee ujazvim, pod ugrozoi* [Global recovery: still active, but less uniform, more vulnerable, under threat]. *International Monetary Fund* <<http://www.imf.org/external/russian/np/blog/2018/071618r.pdf>> (2019, February, 21). [in Russian].
  12. Prytulyak, N. M. (2017). *Ocinka rivnya rozvitku nacional'nogo lyuds'kogo kapitalu v Ukrayini* [Assessment of the level of development of national human capital in Ukraine]. *Ekonomika Ukrayiny* [Economy of Ukraine], 12, 68-85. [in Ukrainian].
  13. *Rozporyadzhennya pro zatverdzhennya planu zahodiv na 2018 rik z realizaciyi Strategiyi podolannya bidnosti? 2018* [The order on Approval of the Plan of Measures for 2018 on the Implementation of the Strategy for Overcoming Poverty, 2018] (Kabinet Ministriv Ukrayiny) [(Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Government portal* <<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-na-2018-rik-z-realizaciyi-strategiyi-podolannya-bidnosti>> (2019, February, 21). [in Ukrainian].
  14. International Monetary Fund (2018). *Rol' stran s formirujushhimsja rynkom v novom global'nom partnerstve v interesah rosta* [The role of emerging markets in a new global partnership for growth] <<http://www.imf.org>> (2019, February, 21). [in Russian].
  15. Tobias, A. (2018). *Finansovaja sistema stala bolee prochnoj, no za desjatiletie posle krizisa pojavilis' novye ujazvimye mesta* [The financial system has become stronger, but over the decade after the crisis, new vulnerabilities have appeared] *International Monetary Fund* <<http://www.imf.org>> (2019, February, 28). [in Russian].
  16. *Ekonomika* (2018). *Chastichnye reformy – eshhe huzhe, nezveli ih otsutstvie* [Partial reforms are even worse than their absence] <<http://ekonomika.eizvestia.com/full/376-ivan-miklosh-chastichnye-reformy-eshhe-huzhe-nezheli-ih-otsutstvie>> (2019, February, 28). [in Russian].
  17. Cerovic, S., Gerling, K., Hodge, A., Paulo, M. (2018). Predicting Fiscal Crises. *Working Paper, 18/181. August 3, 2018*. [in English].
  18. Furceri, D., Zdzienicka, A. (2018). Twin Deficits in Developing Economies. *Working Paper, 18/170. July 27*. [in English].